

Sõna kasvamine ja kasvamine Sõnas

Piiblitund EKB liidu aastakonverentsil 6. aprillil 2019 Viljandi baptistikirikus

Toivo Pilli

„Kristuse sõna elagu rikkalikult teie seas, kõiges tarkuses õpetage ja manitsege üksteist psalmide, hümnide ja vaimulike lauludega, laulge kogu südamest tänulikult Jumalale!“ (Kl 3:16)

„Ja seepärast me tänamegi alatasa Jumalat, et kui te meie käest saite kuulda Jumala sõna, siis te ei võtnud seda vastu mitte inimeste sõnana, vaid sellena, mida see tõepoolest on - Jumala sõnana, mis on tegev ka teie, kes te usute.“ (1Ts 2:13)

Tekst on abiline. Sõna on igavene.

Ma armastan Jumala sõna. Nagu sinagi. Sõna äratab ja valgustab. Olen siiski kaugel Aleksander Sildose eeskujust, kes oma elu jooksul luges Piiblit läbi 50 või 60 korda. Aga ega vist ei peagi olema nagu keegi teine. Peab ise suhtlema Jumala sõnaga. Leidma rütmi ja sügavuse. Ja otsima tähendust.

Mõned piiblisalmid on mul läbi aastakümnete kaasas nagu palvekee või nagu veregrupi kaart. Sest nõnda on Jumal maailma armastanud... Kes teie seast on tark ja arusaaja, näidaku see oma tegusid targas tasaduses... Sest kõik on pattu teinud ja Jumala aust ilma ja mõistetakse õigeks täiesti muidu tema armust... Jumala sõna on mu jalale lambiks ja valguseks mu jalgtele... Ja Suur Armastusekäsk. Ja Suur Misjonikäsk.

Ma olen tänulik neile, kes õpetasid, et regulaarne pühakirja lugemine ja salmide pähe õppimine on väärtus. Jah on! Aga ma arvan, et midagi olulist jäi omal ajal läbi rääkimata, vähemasti piisava rõhuga rõhutamata. Nimelt, et teksti tundmine ei ole eesmärk omaette. Piiblist õige salmi leidmine igaks olukorraks võib muutuda mehaaniliseks ja isegi eksitavaks. Ainult siis, kui sõna aitab meid kasvada Kristuse poole, tema sarnasusse, tema meelsusesse – ainult siis on sõna oma ülesande täitnud.

Piibel raamatuna, sõna tekstina on vaid abiline, uksehoidja – kelle ülesandeks on meid juhatada Jeesusega kohtuma. Selles kohtumises ilmub Sõna, kes sai lihaks ja elas meie keskel, täis armu ja tõde. Sõna on tähtis, mitte ainult tekst! Piibel on abiline. Sõna on igavene. Kohtumine Jumalaga, elumuutvalt, meelt parandavalt, austust kogevalt – see on tekstide eesmärk. Muidu on meil „paberist paavst“, nagu heideti ette reformatsiooni järgsetel sajanditel jäigalt teksti takerdunud ususeletusele; muidu nipitame piiblisalmidega ja labastame Jumala eesmärgid iseenda eelistuste jooksupoisteks.

Ma küsin endalt ja küsin sinult, millal sa viimati kohtusid Sõnaga nii nagu Saulus Damaskuse teel? Millal viimati muutis see sind isiklikult nii, et sa jätkasid teekonda teises suunas, leidsid uue osaduse sellega, kellega kohtumist sa ei pidanud võimalikuks, hindasid ümber enda ülesande.

Nojah, vahest ei ole meie kohtumised Kristusega nii dramaatilised. Vahest on see väiksemas mõõtnes soojendav või silmi avav kohtumine sõnas ja sõna läbi. Näeme selgemalt ehk järgmist sammu. Mõnikord on see ka silmi sulgev – sest kohtumine temaga näitab, et me ei pea kõikidele asjadele tähelepanu pöörama... Aga minu tagasihoidlik küsimus on, kas sa mäletad veel oma viimast kohtumist sõnaga nõnda, et see ilmutas Kristuse armastust ja väge?

Sellised hetked on nagu teetähised mägedes; me peame jõudma järgmise tähise juurde nii, et eelmist on veel näha. Nii on kergem ekslemist vältida.

Sõna kasvamine

Karl Barth on öelnud, et sõna on kolmesugust: esiteks – kirjutatud sõna; teiseks – kuulutatud sõna; ja kolmandaks – lihaksaanud sõna. Misjonikogudus vajab kõiki kolme. Usus kasvav kristlane vajab kõiki kolme. See on nagu sõna kolmainsus!

Me igatseme, et sõna kasvaks Jumala rahva seas, et see elaks rikkalikult jüngerite hulgas. Sest kus siis mujal me juurdume kui selles pinnases?! Kuidas aga seda rikkust hoida, avardada, ja kuidas anda sõnale rohkem ruumi?

Kõigepealt, näeme ise vaeva piiblitekstidega! Ärme ela internetis valmistatud toidu peal, ükskõik kui sümpaatne või tuntud ei oleks kokk, kes seda keedab. Vaimulikud Jamie Olivierid ei toida meid ega meie kogudusi viimaks. Peame ise tundma Piibli tooraineid ja neid valmistama toitvalt ja tervislikult. Peame tundma kohalikke olusid. Maailmas on kuulsaid kokkasid, isegi oma telesaated

on neil, aga meie peame oma põllule minema, oma kapiukse lahti tegema, ja vaatama, mis seal on.

Meie peame silmas pidama, mida on vaja meie inimestele, teiste hulgas mulle endale. Magusat või kibedat, vitamiini või kaltsiumi, piima või lihatoitu... Mis on Jumala sõnum siin Eestis? „Inimene ei ela üksnes leivast, vaid igast sõnast, mis lähtub Jumala suust“ (Mt 4:4) See kõik nõuab muidugi õppimist. Aga seda jüngriks olemine tähendabki.

Et sõna kasvaks, selleks tunnusta ka teoloogide tööd! Ära pane halvaks ega väheseks teoloogide maadlemist Piibli tekstidega. Nad täidavad Jumalast antud ülesannet. Teoloog on nagu Jumala rahva reisijuht tundmatul maastikul – ainult et see reisijuht ei ole ka ise kõiki teid läbi käinud; ta võtab riske, ta otsib paremat rada, mis viib edasi.

Mõnikord käib teoloog ka niisugused teejupid läbi, mille kohta pärast tuleb öelda – see ei vii kuhugi. Eks siis on kerge öelda: no vaat, mis eksleja, ei tea isegi... Aga võib ka öelda teisiti: see on hea, et keegi selle tee läbi käis ja tuli tagasi teatega, et siit edasi ei saa. Nii ei pea me kõik koos seda kõrvalepõiget tegema, võime hoida jõudu.

Enamjaolt on siiski nii, et teoloog oskab lugeda maastikumärke paremini kui teised matkajad... Ta teab, et siin on soine koht. Siin küll otsetee, aga liiga suur padrik. Tuleb minna selle kõrgendiku kaudu... Teoloogide kutsumus on aidata Jumala rahval täita neile antud ülesannet.

Loo keskkond, kus on sõnale palju ruumi. Muutkem Jumala sõna rikkalikumaks enda ümber, selleks et anda tunnistust Jumala tegudest ja tõelisusest.

Seda on parem teha, kui me austame nende otsimisi ja leidmisi, kes on läinud seda teed varem. Oma mõtetes ja kujutluses arutan vahel asju Augustinusega. Kuule, vend, selles asjas läksid sa küll liiga äärmuslikuks! Vahel kuulan Spurgeonit ja imestan, et ta nii rahvalikult ja tabavalt suudab sügavaid tõdesid sõnastada. Esitan isegi mõne kriitilise küsimuse Osvald Tärگیle – kuigi ei unusta öelda sissejuhatuseks... „kõige lugupidamise juures, aga...“ Õpin neilt samal ajal palju.

Ma loen. Kuulan mõnda *podcasti* ehk taskuhäälingut, aga väga valitult. Vestlen vendade ja õdedega – et kuulda, mida teistel on öelda. Olen tänulik, kui näen, et Eesti autorid avaldavad oma piibliuurimise tulemusi. Elan kaasa, kui jumalateenistusel kõlavad pühakirja läbimõeldud lugemised. Rõõmustan, kui

muutub rikkalikumaks kohalik vaimulik lauluvara. Sest sõna Jumalast ja Jumala sõna tuleb ka laulda. Oh hoidku, et me ei loeks seda, nagu telefoniraamatut!

Kasvamine sõnas

Me igatseme sõna jõus kasvada. Kasvamine saab toimuda siis, kui taim on mullas. Ei piisa sellest, et palju head mulda on ümberringi, aga taim on enda plastikpotis. ... Kui lähedale me laseme Jumala sõna endale? Ma ei räägi sellest kui hästi me piiblisalme teame. Võib Piiblit tunda, kuid mitte selles kasvada.

Vargamäe Andres lugese palju Piiblit. Silmadesse tulid pisarad. Aga ta süda muutus kibedamaks ja kõvemaks. Mari leidis Andrese öösel Piiblit lugemas. Murest murtud naine lootis mehelt lähedust ja tuge, olles ise valmis meest toetama ja lohutama... Aga Andres tõstis pilgu pühakirjalt ja käratas: „Kasi magama!“ Eriti valusalt on see episood kujutatud raamatus.

Piibli sõnu oli küll palju, aga neis sõnades kasvamist ei toimunud.

Piibli abil meid puudutav Jumala Sõna tahab tugevdada meie suhet Jumalaga. Keegi on öelnud, et Piibel ei ole pesumasina kasutusjuhend, vaid Jumala armastuskiri meile. Kui sa liiga tundelistest kujunditest ei hooli, võib ka öelda: see on isa kiri lapsele, või sõbra kiri kaugelt... Pühakiri kutsub meid sellisesse osadusse Jumalaga, et see kujundab meie mõtet ja kõnet ja tegu!

Piibli tekst muutub Jumala sõnaks siis, kui meie osadus Kristusega uueneb. Kui see muutub elavaks. Kui see muutub eluks. Kirjatäht suretab, aga Vaim teeb elavaks! Jumala sõna on ususõna, tänusõna, meelearanduse sõna, armu sõna, tarkuse sõna – see on mõeldud saama osaks meie käitumisest, meie hoiakutest, meie tegudest. Aga kuidas ma tean, et ma kasvan sõnas?

Me kasvame sõnas, kui meie elu muutub. Millal ma viimati meelt parandasin sõna mõjul? Millal ma viimati panin enda suu kinni ja uskusin, et Jumalal on paremaid viise rääkida kui minu huuled? Millal ma viimati muutusin alandlikumaks või palusin oma eksimuse andeks?

See ei ole alati meile meeltemööda, kuigi teoreetiliselt oleme nõus. Mark Twain on öelnud: „Mulle ei tee muret need piiblikohad, millest ma aru ei saa, vaid need piiblikohad, millest ma aru saan.“ Muutumine pole kerge. Elav sõna ei jäta meid siiski rahule, ta tuletab end meelde, koputab südamele – et kannaksime vilja: armastust, rahu, pikka meelt, headust, ustavust, enesedistsipliini... Ja teisi eluvilju... Mõnikord teeb see „rõõmu ja vaeva“ ühekorraga.

Kui kasvame Jumala sõnas, siis on meil varusid jagamiseks. Kasvamist on tarvis igale jüngrile, kaasa arvatud neile, kes „sõna jagavad“. Jeesus ütles: hea majapidaja toob oma varudest esile uut ja vana. Kogu varusid, mida jagada! Ära ela nii nii, et sahver on kogu aeg tühi – et kui on vaja teistele anda, siis tuleb kõigepealt jahile minna!

Muidugi on tarvis mõtteid ja ideid. Mõnel jutlustajal on märkmik või mõttekildude fail arvutis. Sealt hakkab aja jooksul midagi kasvama! Eksegeesi tuleb muidugi ka teha, kasvõi natukene! Mida see kirjakoht omal ajal tähendas? – Ilma selleta oleme varsti Piibli mõttest ja Kristuse meelest päris kaugel. Aga see ei ole kogu lugu. Meie asi pole lihtsalt pühakirja tõlgendada, vaid lasta pühakirjal tõlgendada meid! Asi on isiklik. Kui jutlustaja isiksus on elu- ja kasvujõuta, või kui soovite – sügavusteta – siis krabisevad ka parimad mõtted nagu herved kivi põrandal. Ma arvan, et see ei käi ainult jutlustajate kohta... Olgu meil kõigil selliseid sõnavarusid, millega ka kitsast ajast läbi minna, ja mida teistelegi jagada.

Me kasvame Jumala sõnas, kui see muudab meid Kristuse sarnasemaks. Sõnas kasvamine on sama, mis Kristuse sarnasemaks kasvamine. Kristus ise on Sõna: „Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel ja me nägime tema kirkust kui Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõde.“ (Jh 1:14)

Kristuse sarnasemaks saamine on Piibli mõistmise mõõdupuu. Sihiks pole ju saada lihtsalt osavamaks sõnaseadjaks. Me võime kergesti kasutada pühakirja aeruna, millega juhime enda paati sinna, kuhu meile tundub olevat õige või mugav... Aga pühakiri on tuletorn, mille järgi peame hoopis meie oma paadi suunda muutma, kui tahame jõuda Jeesusele lähemale.

Milliseks inimeseks tahab Jumala sõna meid muuta?

Stanley Grenz on öelnud, et peame küsima, kuhu tahab Püha Vaim meid juhtida? Kirjakoha tähendus ei avane ainult minevikust, vaid ka tulevikust! Kui ma tõlgendan Piiblit, siis missugust usukogukonda ma loon, millise õhkkonna ma tekitan?

Me peame küsima, milliseks usurahvaks tahab Jumala sõna meid kujundada? Millised inimesed me tahame olla, kui Piibel on meie teejuhiks ja Jeesus Kristus on meie Issandaks? Millise jälje tahan ma endast jätta? Mida ütlevad need, kes vaatavad mu elu – jah, Jumala kanged sõnad tegid teda selliseks... Milliseks? Milliseks, Issand?

16. sajandil kiusati Hollandis taga anabaptiste. Nende kogunemised olid keelatud ja nad said sageli kokku eramajades. Kord taheti sellisest salajasest jumalateenistusest osavõtjad kinni võtta. Dirk Philips sai põgenema. Kanalil oli jää nõrk. Põgenik sai üle teisele poole, aga tagaajaja, see pahalane, kukkus jäisesse vette. Oli vist kogukam mees. Aga mida tegi Dirk Philips? Ta peatus – pööras ringi ja aitas oma tagakiusaja veest välja, päästes ta elu. Dirk siiski vangistati ja ta suri märtrina.

Ta valis, kuidas ta pühakirja mõistab ja tõlgendab. Ta otsis Piibli sõnade mõistmist Jeesuse lähedusest. Ta oli lugenud Jeesuse mäejutlust: armastage oma vaenlasi. Ta otsustas selle järgi teha, sest see õpetus oli Jeesuse moodi.

Ta oleks võinud teha teise valiku: Piiblist leiab piisavalt salme, mis oleksid õigustanud tema edasijooksmist, isegi kahjurõõmu. Näiteks: „Minu käes on kättemaks ja tasumine ajaks, mil nende jalg vääratab. Jah, nende õnnetuse päev on ligidal...” (5Ms 32:35) Või: „ Ta on kaevanud augu, on selle õõnestanud, ja ta kukub iseenele tehtud kaevandisse. Tema sünnitatud vaev tuleb tagasi ta oma pea peale...” (Ps 7:16-17)

Dirk Philips otsustas teha Jeesuse sõnade järgi: „Armastage oma vaenlasi ning tehke neile head... ja te olete Kõigekõrgema lapsed.” (Lk 6:35)

Mitte lihtsalt tekst, vaid sõna, mis loob Jeesuse-sarnasust – see olgu meilegi suunanäitajaks!

Muutkem tekst sõnaks! Muutkem sõna eluks!

Aamen